

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення семінарських занять студентів
напряму підготовки (спеціальність) 081 Право

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
теорії та історії держави і права,
конституційного права
Протокол № 12
від 27 червня 2017 р.

Чернігів ЧНТУ 2017

Юридична деонтологія. Методичні вказівки до проведення семінарських занять студентів напрям підготовки (спеціальність) 081 Право /Укл.: Козинець О.Г. – Чернігів: ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ, 2017. – 35 с.

Укладач: КОЗИНЕЦЬ ОЛЕНА ГАВРИЛІВНА, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права

Відповідальний за випуск: КОЗИНЕЦЬ ОЛЕНА ГАВРИЛІВНА, завідувач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права, кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: ПУЗИРНИЙ ВЯЧЕСЛАВ ФЕОДОСІЙОВИЧ, професор кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, доктор юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»	
1.1. Структура навчальної дисципліни	6
1.2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	7
1.3. Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Юридична деонтологія»	14
1.4. Література основна до всього курсу	16
1.5. Орієнтовний перелік питань на екзамен	22
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	
2.1. Тема 1. Юридична деонтологія: історія та сучасність	24
2.2. Тема 2. Загальна характеристика юридичної діяльності	25
2.3. Тема 3. Юридична практична діяльність	26
2.4. Тема 4. Загальна характеристика юридичної професії	27
2.5. Тема 5. Характеристика окремих видів юридичної практичної діяльності	29
2.6. Тема 6. Політико-правова культура юриста	30
2.7. Тема 7. Морально-естетична культура юриста	33

ВСТУП

Формування в Україні правової держави і громадянського суспільства, які за своєю сутністю мають правовий характер, засновуються на праві, обумовило як підвищення ролі та значення права у соціальних перетвореннях, так і юристів – особливого професійного прошарку суспільства.

Стрімкий, суспільний, політичний, економічний розвиток України на протязі останнього десятиліття обумовив значні зміни у суспільстві, зокрема, потребу у юристах, причому це стосується як державних, так і недержавних організацій.

Ці зміни обумовили необхідність переглянути відношення до формування корпусу юристів. Професійні якості юриста, особливості їх професійної підготовки сама юридична діяльність юридичною наукою комплексно не досліджувалися. Вивчення окремих видів юридичної діяльності зокрема суддівської, прокурорської, слідчої та деяких інших не може замінити загальнотеоретичну модель юридичної діяльності.

Юрист повинен знати не тільки законодавство та акти правозастосування, його роз'яснення та тлумачення, йому ще необхідно знати норми моралі, релігії, звичаї, традиції, корпоративні норми тощо, тобто зміст усіх регуляторів, які існують у суспільстві.

Тому важливим кроком у здобутті цих знань стане навчальна дисципліна «Юридична деонтологія».

Юридична деонтологія – це філософсько-правова дисципліна, яка дає можливість студентам глибше усвідомити сутність майбутньої професії, внутрішньо відчувати специфіку юридичної діяльності як практичної, так і наукової, навчальної, а також систему юридичної освіти, права і обов'язки студентів та деякі інші питання. Іншими словами юридична деонтологія покликана формулювати саме професійний світогляд, знайомити із сучасними підходами до юридичної діяльності, сприяти вирішенню загальних юридичних ситуацій, які можуть виникати на практиці.

Семінарські заняття з предмета «Юридична деонтологія» покликані сприяти поглибленому вивченню лекційного курсу, навчити студентів самостійно працювати з науковою, періодичною, навчально-методичною літературою, вміти аналізувати її, узагальнювати матеріал і самостійно робити науково обґрунтовані висновки.

Тематика семінарів передбачає вивчення найбільш складних і найважливіших проблем учбового курсу. Зокрема, питання поняття та суті юридичної деонтології як науки учбової діяльності, особливості професійної діяльності юристів, змісту морально-правової, психологічно-естетичної, професійної культури юристів.

Пропоновані плани семінарських занять вміщують назви тем семінарів з визначенням їх тривалості і переліком питань, винесених на обговорення, а також список навчально-методичної літератури і основних нормативних актів, з якими необхідно ознайомитися студентам самостійно.

Активність семінару залежить від якості і самостійної підготовки студентів. Готуючись до семінару, беручи у ньому участь, студент вчиться обґрунтувати і формулювати свої думки, набуває навички публічних виступів, ведення дискусії, виявляє свої знання, наукову позицію та вчиться їх відстоювати.

Підготовку до семінару слід розпочати з усвідомлення завдання по кожному з них. При цьому необхідно переглянути конспекти лекцій курсу, де висвітлені найважливіші аспекти юридичної деонтології.

Після цього студент приступає до вивчення рекомендованої навчально-методичної літератури, нормативних актів, інших наукових матеріалів, які самостійно підбираються ним у бібліотеках.

На семінарських заняттях студенти повинні проявляти активність, висловлюватися чітко, коротко викладаючи зміст питання. Допускається користування своїми записами, надрукованими нормативними актами.

Учасники семінару зобов'язані уважно слухати виступи, при потребі ставити запитання, відзначати помилки, вносити необхідні поправки, розвивати далі суть проблеми.

У кінці семінарського заняття, а якщо необхідно, то після закінчення розгляду окремого питання теми семінару, викладач підводить підсумки обговорення з даної проблеми і дає оцінку виступам студентів.

Контрольні запитання до кожної теми мають на меті допомогти студентам краще зрозуміти, засвоїти і закріпити отримані теоретичні знання у галузі юридичної деонтології, а також виробити у них навички самостійно опрацювати та аналізувати запропоновану літературу та нормативні акти.

Теми рефератів, тестові завдання до кожного семінарського заняття даються викладачем в індивідуальному порядку.

У ході самостійної підготовки можуть виникнути певні труднощі у розумінні окремих питань з юридичної деонтології. У таких випадках необхідно звернутися за консультацією до викладача, який читає курс лекцій або проводить семінарські заняття.

1.1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної/заочної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Семін.	Сам.роб.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні засади юридичної деонтології. Юридична діяльність, наука, освіта, практика					
1	Становлення та розвиток юридичної деонтології	8/7	2/2	2	4/6
2	Загальна характеристика юридичної діяльності	6/7	2	2/2	2/5
3	Загальна характеристика юридичної наукової діяльності	4/5	1	-	3/5
4	Юридична навчальна діяльність	6/6	1	-	5/6
5	Юридична практична діяльність	6/5	2	2	2/5
Разом за кредитом 1		30/30	8/2	6/2	16/26
Разом за змістовим модулем 1		30/30	8/2	6/2	16/26
Змістовий модуль 2. Професійна діяльність та професійна культура юристів					
6	Юридична професія	10/10	2/2	2	6/8
7	Організаційно-правові аспекти діяльності юриста	9/10	1	-	8/10
8	Характеристика окремих видів юридичної практичної діяльності	11/10	1	2/2	8/8
Разом за кредитом 2		30/30	4/2	4/2	22/26
9	Правова культура юриста	5/6	2	1	2/6
10	Політична культура юриста	5/6	-	1	4/6
11	Моральна культура юриста	7/6	1	1	5/6
12	Естетична культура юриста	7/6	1	1	5/6
13	Психологічні аспекти професійної діяльності юриста	6/6	-	-	4/6
Разом за кредитом 3		30/30	4	6	20/30
Разом за змістовим модулем 2		60/60	8/2	10/2	42/56
Усього годин за дисципліну		90/90	16/4	14/4	60/82

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні засади юридичної деонтології. Юридична діяльність, наука, освіта, практика

Тема 1. Становлення та розвиток юридичної деонтології

Юридична деонтологія: історія та сучасність. Історичний аспект становлення системи деонтологічних знань. Виникнення деонтології як науки. Становлення та розвиток юридичної деонтології.

Поняття та загальна характеристика науки «юридична деонтологія». Предмет наукового дослідження. Роль юридичної деонтології в системі гуманітарних наук. Соціальне значення юридичних деонтологічних знань. Завдання науки юридична деонтологія.

Юридична деонтологія як навчальна дисципліна. Предмет та структура курсу юридична деонтологія. Завдання, що вирішуються навчальною дисципліною. Сучасні підходи до викладення курсу.

Тема 2. Загальна характеристика юридичної діяльності

Методологічні підходи до розуміння юридичної діяльності. Юридична діяльність як різновид соціальної діяльності. Поняття соціальної діяльності та її ознаки. Місце юридичної діяльності в системі соціальної діяльності.

Основні риси, що характеризують юридичну діяльність: здійснення у сфері права; здійснення юристами-фахівцями на професійній основі; спрямованість на організацію діяльності інших суб'єктів права; впорядкування та узгодження суспільних відносин; поєднання правових і не правових засобів здійснення повноважень; правова регламентація юридичної діяльності. Форми здійснення юридичної діяльності.

Зміст юридичної діяльності: ведення юридичної справи; складання юридичних документів; юридичне консультування; виступи в юридичних установах; тлумачення текстів нормативно-правових актів; правове виховання, правова агітація та пропаганда правових знань; правове навчання в юридичних навчальних закладах.

Види юридичної діяльності: за змістом; за професійною спеціалізацією або за суб'єктами здійснення; за кількістю уповноважених осіб; за змістом інтелектуальної роботи. Функції юридичної діяльності. Правові дії та юридична діяльність. Юридична діяльність та професійна діяльність юристів.

Система юридичної діяльності: суб'єкти юридичної діяльності; учасники юридичної діяльності; об'єкти юридичної діяльності; засоби юридичної діяльності; способи юридичної діяльності; форми юридичної діяльності; методи здійснення юридичної діяльності.

Внесок римських юристів у світову юридичну теорію та юридичну практику. Тенденції розвитку юридичної діяльності.

Тема 3. Загальна характеристика юридичної наукової діяльності

Поняття юридичної науки та її структура. Функції юридичної науки.

Зміст та структура юридичної науки (теорії, наукові закони, постулати та аксіоми, проблеми та гіпотези, методи, поняття та категорії, наукові факти).

Рівні розвинутоності систем юридичних наукових знань (уявлення, ідеї, принципи, ідеологія, концепції, доктрини, вчення, теорії).

Об'єкт та предмет юриспруденції. Методологія юриспруденції. Зміст методології юриспруденції. Структура методології юриспруденції.

Процедура конкретного наукового правового дослідження. Поняття та зміст світогляду, типу юридичного наукового мислення, юридичної наукової парадигми.

Методологічні підходи юриспруденції (історичний, логічний, герменевтичний, порівняльний, ціннісний (аксіологічний), системний, синергетичний, поведінковий (біхевіористський), гуманістичний, кібернетичний, інституціональний, структурний, функціональний, комплексний, системно-функціональний, функціонально-структурний).

Методи юриспруденції: види та зміст. Загальні методи (загальні діалектичні та загальні формально-логічні методи). Загальнонаукові методи (методи емпіричних досліджень та теоретичного дослідження).

Конкретно-наукові методи юриспруденції. Спеціально-наукові методи юридичних наукових дисциплін.

Юриспруденція як система юридичних наук. Загальна характеристика видів юридичних наукових дисциплін. Юридичні науки теоретичного й історичного профілю (теорія права і держави, філософія права, історія вчень про державу і право, історія права і держави, соціологія права, порівняльне правознавство чи юридична компаративістика).

Галузеві або нормативні юридичні наукові дисципліни (науки конституційного права, адміністративного права, цивільного права, цивільно-процесуального права, кримінального права, кримінально-процесуального права, міжнародного права).

Спеціальні або прикладні юридичні наукові дисципліни (криміналістика, криминологія, судова медицина та психіатрія). Перспективи розвитку юриспруденції (основні шляхи розвитку юриспруденції, проблеми удосконалення методології та структури юриспруденції).

Тема 4. Юридична навчальна діяльність

Система юридичної освіти в Україні. Основні засади освіти в Україні.

Основні характеристики системи і структури юридичної освіти. Основні шляхи удосконалення вищої юридичної освіти в Україні. Особливості правової освіти в Україні. Державні стандарти юридичної освіти. Освітньо-кваліфікаційні характеристики та освітньо-професійної програми підготовки фахівця з вищою освітою за спеціальністю «Правознавство». Нормативний зміст освітньо-професійної програми (система знань, державна атестація студента).

Суб'єкти освітньої діяльності. Види вищих закладів юридичної освіти. Рівні акредитації вищих закладів юридичної освіти. Завдання, права та обов'язки вищого закладу юридичної освіти. Управління вищим закладом юридичної освіти. Студентське самоврядування. Наукова діяльність. Фінансування діяльності вищих закладів юридичної освіти.

Учасники навчально-виховного процесу вищих закладів юридичної освіти. Права та обов'язки студентів, курсантів, слухачів, стажистів, бакалаврів, магістрів, аспірантів, докторантів. Права та обов'язки педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Навчальний процес: поняття та основні елементи, форми навчання. Науково-методичне забезпечення навчального процесу.

Тема 5. Загальна характеристика юридичної практичної діяльності

Загальна характеристика юридичної практичної діяльності. Юридична практична діяльність і право. Основні підходи до праворозуміння. Позитивістський (нормативний) підхід. Соціологічне праворозуміння. Право і суспільство. Право й економічні та інші матеріальні суспільні відносини. Право і демократія.

Юридична практична діяльність і правова практика.

Основні ознаки юридичної практичної діяльності (професіоналізм, незалежність; компетентність; повага та не порушення прав, свобод та законних інтересів інших суб'єктів; конфліктність; інформативність; гласність; конфіденційність; чесність, порядність та щирість.

Основні дії юридичної практичної діяльності. Ведення юридичної справи. Встановлення фактичних обставин. Доказування. Вибір і аналіз правових норм. Правова кваліфікація. Вирішення юридичної справи. Виконання рішення з юридичної справи. Тлумачення правових текстів. Консультування з правових питань. Представництво юристом інтересів суб'єкта права.

Принципи, завдання та функції юридичної практичної діяльності.

Процедури, умови, прийоми, засоби здійснення юридичної практичної діяльності.

Змістовий модуль 2. Професійна діяльність та професійна культура юристів

Тема 6. Юридична професія

Юрист: загальна характеристика. Історичне та сучасне розуміння терміну «юрист». Зміст та основні риси терміну «юрист». Знання юриспруденції. Володіння професійними правовими знаннями. Наявність розвинутого юридичного мислення. Уміння застосовувати свої знання в практичній діяльності. Соціальна юридичної професії. Гуманістична спрямованість діяльності юриста.

Загальна характеристика юридичної професії. Основні риси юридичної професії. Взаємозв'язок юридичної професії з правом. Юридична професія як різновид соціальних послуг. Взаємозв'язок юридичної професії з політикою.

Точність юридичної професії. Творчий, глибоко інтелектуальний характер. Наявність специфічної професійної культури. Елітність юридичної професії.

Професійне мислення юриста. Ознаки професійного мислення юриста. Висока нормативна культура. Відповідна визначеність. Оперативність. Універсалізм і ерудованість. Логічність. Поєднання абстрактного з конкретним. Притаманність загостреного почуття справедливості.

Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів.

Принципи професійної діяльності юристів. Законність діяльності. Незалежність юридичної професії. Моральність в юридичній професії. Гласність. Професіоналізм. Професійна таємниця.

Об'єднання юристів в Україні. Спілка юристів України. Спілка адвокатів України. Українська правнича фундація. Українська нотаріальна палата. Всеукраїнська незалежна суддівська асоціація. Асоціація правників України.

Тема 7. Організаційно-правові аспекти діяльності юриста

Основні вимоги та умови набуття права на здійснення юридичної практичної діяльності (набуття якостей, необхідних для самостійного здійснення професійних юридичних функцій, права на самостійне здійснення юридичної практичної діяльності, професійних повноважень, припинення здійснення професійних повноважень).

Характеристика основних прав та обов'язків юристів відповідно до вимог чинного законодавства України.

Професійна атестація юристів. Загальні положення про атестацію юристів. Види атестації юристів. Особливості атестації різних юридичних спеціальностей. Атестація суддів в Україні. Атестація прокурорсько-слідчих працівників прокуратури. Атестація адвокатів. Професійна атестація нотаріусів. Атестація працівників органів внутрішніх справ.

Професійна (дисциплінарна) відповідальність юристів. Загальні положення про дисциплінарну відповідальність юристів. Загальні правила притягнення юристів до дисциплінарної відповідальності. Види дисциплінарних стягнень. Дисциплінарна відповідальність різних категорій юристів-професіоналів: суддів, працівників прокуратури, адвокатів, нотаріусів, працівників органів внутрішніх справ.

Оплата праці юристів, їх правовий та соціальний захист. Основні положення щодо оплати праці представників різних юридичних професій. Особливості оплати праці адвокатів, приватних нотаріусів, юрисконсультів приватних підприємств та установ.

Заходи правового і соціального захисту юристів. Гарантії забезпечення статусу працівників юридичної сфери.

Тема 8. Характеристика окремих видів юридичної практичної діяльності

Суддівська діяльність. Професія судді як одна з найбільш складних юридичних професій. Функціональні аспекти суддівської діяльності:

соціальний, комунікативний, організаційний.

Прокурорська діяльність. Основні завдання прокурорського нагляду. Принципи прокурорської діяльності. Характеристика змісту роботи прокурора, її основні види. Властивості мислення прокурора.

Слідча діяльність. Основні завдання слідства. Характерні риси слідчої діяльності. Високий рівень відповідальності діяльності слідчого. Примус і слідча діяльність. Творчість і пошук істини. Принципи здійснення слідчої діяльності. Законність. Науковість. Гласність. Оперативність. Динамізм. Незалежність. Гуманізм. Економічність. Принципи здійснення слідчих дій, використання методик, засобів криміналістичної техніки. Взаємодії з іншими підрозділами та установами. Функціональні аспекти діяльності слідчого: соціальний, комунікативний, організаційний.

Адвокатська діяльність. Адвокат як захисник прав, свобод та представник законних інтересів громадян та юридичних осіб. Функціональні аспекти діяльності адвоката: соціальний, комунікативний, організаційний.

Нотаріальна діяльність. Її функціональне призначення та сутність як окремого виду юридичної роботи. Професіоналізм, спеціалізація правових знань, досвід, відповідність кваліфікаційним нормативам, володіння системою морально-етичних норм як вимоги особистого та професійного характеру діяльності нотаріуса.

Юридична консультативна діяльність. Функціональне призначення та сутність як окремого виду юридичної діяльності.

Тема 9. Правова культура юриста

Правова культура юриста як невід'ємна частина правової культури суспільства. Правова культура суспільства та її показники. Правова культура особи. Правова культура професійної групи. Професійний рівень культури.

Поняття правової культури юриста. Зміст правової культури юриста: професійно-правова майстерність; ціннісно-правові орієнтації в сфері права; високі моральні якості юриста; соціально-політична і громадянська відповідальність; ґрунтовні знання у різних сферах суспільного життя. Особливості правової культури юриста.

Деформації професійної правосвідомості юристів. Поняття деформації професійної правосвідомості юристів та її види. Форми деформації правової свідомості і правової культури юристів. Правовий нігілізм, правова демагогія, правовий ідеалізм, правове переродження, правовий дилетантизм.

Функції правової культури юриста. Пізнавально-перетворююча функція. Регулююча функція. Ціннісна функція. Правосоціалізаторська функція. Функція передавання передового досвіду. Функція прогнозування.

Тема 10. Політична культура юриста

Поняття політичної культури юриста. Внутрішня структура політичної культури: сукупність знань про політику; політична орієнтація; уміння та звичка реалізовувати свої політичні знання та погляди на практиці.

Види політичної культури. Індивідуальна політична культура. Групова політична культура. Суспільна політична культура. Патріархальна політична культура. Підданська політична культура. Активістська політична культура. Шляхи підвищення політичної культури юристів.

Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті. Поняття політичних прав та їх групи. Обмеження політичних прав.

Вітчизняний механізм реалізації участі юристів у політичному житті. Ст.26 Конституції України. Закон України «Про політичні партії». Закон України «Про державну службу». Закон України «Про судоустрій та статус суддів».

Міжнародно-правовий механізм забезпечення політичних прав людини і громадянина. Ст.20 Загальної декларації прав людини. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод. Конвенція МОП №87 «Про свободу асоціацій і захист права на організацію».

Тема 11. Моральна культура юриста

Поняття моральної культури юриста. Мораль як форма суспільної свідомості. Поняття моральної культури особистості. Критерії оцінки рівня моральної культури. Структура моральної культури особистості. Моральна свідомість (внутрішня культура): культура етичного мислення; культура моральних почуттів. Культура моральної поведінки (зовнішня культура): уміння обирати зовнішню форму, адекватну внутрішній моральній культурі; уміння оптимізувати спосіб діяльності, застосовувати ефективні засоби виконання морального рішення. Особливості моральної культури юриста: єдність слова і діла; почуття міри; моральна чистота, вихованість; здатність і готовність до мотальної рефлексії (самопізнання, самооцінки), саморегуляції й самовиховання.

Морально-професійні обов'язки юриста. Обов'язок як поняття моральної свідомості і категорія етики. Об'єктивна та суб'єктивна сторона обов'язку. Суть морально і професійного обов'язку юриста. Відповідальність як зворотній бік свободи. Поняття моральної відповідальності.

Основні засади професійної етики юриста. Усвідомлення відповідальності перед суспільством і кожним громадянином. Дотримання законності. Принцип висом орального ділового співробітництва юристів. Принцип гуманного, турботливого ставлення до людини. Чесність, правдивість, доброзичливість і чуйність. Простата і скромність. Принцип непримиренності до несправедливості.

Поняття деформації моральної свідомості юристів, її суть та основні причини. Шляхи подолання деформацій моральної та правової свідомості юристів.

Тема 12. Естетична культура юриста

Поняття естетичної культури юриста та форми її прояву. Естетична

свідомість юриста. Естетична культура особистості.

Службовий етикет юриста. Поняття сучасного етикету. Загальні правила етикету. Службовий етикет і зовнішній вигляд юриста. Вимоги службового етикету: дотримання субординації; дисциплінованість; дружня увага й турбота до особистих потреб колег. Юридичний етикет. Співвідношення службового та юридичного етикету.

Мовна культура юриста. Поняття культури мови. Особливості мовної культури юриста. Володіння державною мовою. Культура телефонної розмови. Культура писемного ділового спілкування, складання документів.

Естетичні характеристики правових документів. Поняття естетико-правових вимог, що пред'являються до правових документів. Типовий формуляр правового документу та їх реквізити. Анотація. Місце і час складання правового документу. Назва органу, що видав документ. Адресат. Підпис і печатка. Спеціальні вимоги, що мають техніко-юридичний характер. Бланки документів та їх види: загальні, спеціальні, засвідчувальні.

Зміст правових документів. Вимоги, що пред'являються до змісту правових документів. Форми викладення змісту: розповідна, описова, аналізуюча; конкретність, стислість, чіткість, ясність, грамотність викладення змісту. Мова і стиль викладення юридичного акту. Поняття офіційно-ділового стилю.

Тема 13. Психологічні аспекти професійної діяльності юриста

Поняття психологічних чинників у діяльності юриста. Необхідність психологічних знань для професійної діяльності юриста та її причини. Внутрішні психічні фактори, що обумовлюють юридичну діяльність як суб'єктивна сторона складу поведінки (правомірної чи протиправної). Активно-динамічні психічні властивості особи: мета, потреба, інтерес, мотив. Стабільні психічні властивості особи: установка, впевненість, віра, навички, звичка.

Психологічні прийоми професійного спілкування юристів з громадянами. Поняття спілкування та його сутність. Умови грамотного професійного спілкування. Правила спілкування. Поняття психологічної сумісності та її значення для успішної професійної діяльності юриста. Види психологічної сумісності: психофізіологічна, соціально-психологічна. Темперамент як індивідуально-психологічна властивість, що впливає на виконання юристом своїх професійних обов'язків. Види темпераменту: сангвінічний, холеричний, флегматичний, меланхолічний.

Конфлікти в юридичній діяльності і способи їх вирішення. Поняття конфлікту. Конфлікти в юридичній практиці та їх види. Загальні стилі вирішення конфліктів. Стиль конкуренції. Стиль відхилення. Стиль пристосування. Стиль співробітництва. Стиль компромісу. Юридичні способи розв'язання конфліктів: конституційні, парламентські процедури; судовий розгляд; адміністративні процедури; прямі переговори, звернення до консультантів, посередників.

1.3. МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із студентами під час лекцій, семінарських занять та консультацій, опитувань студентів під час захисту індивідуальних робіт, тестування, вирішення казусів, опитування студентів із питань, що виносяться на самостійне опрацювання.

Після завершення вивчення змістових модулів наприкінці семестру проводиться контрольна робота. Завдання до контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Бали, які набрані студентом під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді письмової відповіді.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та постановки підсумкової оцінки до екзаменаційної відомості.

Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання:

Робота на семінарському занятті

Усне опитування – включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Письмове опитування на семінарському занятті проводиться на початку кожного заняття (5-10 хвилин). Викликаються декілька студентів, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем на його розсуд. Це можуть бути питання як теми даного семінарського заняття, так і з попередніх тем. Метою проведення письмового опитування є перевірка студентів до семінарського заняття та вміння змістовно і коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями як правильність, повнота, чіткість, лаконічність відповіді, логіка і аргументованість викладення думок.

Вирішення тестових завдань проводиться на початку кожного семінарського заняття (до 10-ти хвилин). Викладачем також викликаються 5-6 студентів, які повинні дати відповіді на тестові запитання запропоновані викладачем.

Письмова робота за результатами модульного контролю

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить письмові роботи за результатами вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання, тестові та практичні завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля.

Індивідуальна робота студента

Індивідуальна робота полягає в написанні реферату та (або) підготовці есе. Реферат та есе готується з обов'язковим розглядом дискусійного питання з викладенням власної точки зору на дану проблему. Темі робіт, запропоновані у методичних вказівках для самостійної роботи, студенти обирають самостійно.

Підсумкова контрольна робота

Підсумкова контрольна робота проводиться одна в навчальний семестр за результатами вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичні питання, тестові завдання. До завдань контрольної роботи можуть бути включені питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, а також питання, які передбачені навчальним планом для індивідуальної та самостійної роботи.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менше ніж за тиждень. З переліком тем, питання з яких будуть включені до завдань контрольної роботи, студенти також ознайомлюються завчасно.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів студентам надається можливість ознайомитись із власними роботами та завданнями для них, і, за необхідності, оспорити результати контрольної роботи.

1.4.ЛІТЕРАТУРА ОСНОВНА ДО ВСЬОГО КУРСУ

Нормативно-правові акти:

- Конституція України від 28 червня 1996 р.
- Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 року// Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 49. – Ст.272.
- Закон України «Про судоустрій статус суддів» від 7 липня 2010 року// Відомості Верховної Ради України. – 2010 - № 41-45. – Ст.529.
- Закон України «Про Службу безпеки України» від 25 березня 1992 року// Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 27. – Ст.382.
- Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 4. – Ст.20.
- Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 53. – Ст.794.
- Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 39. – Ст.383.
- Закон України «Про державну виконавчу службу» від 24 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 36-37. – Ст.243.
- Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992 - № 12. – Ст.165.
- Закон України «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 року// Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 20. – Ст.134.
- Кодекс законів про працю, затв. Законом УРСР від 10.12.1971 р.
- Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р.
- Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р.
- Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р.
- Господарський кодекс України від 16.01.2003 р.
- Цивільний кодекс України від16.01.2003 р.
- Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р.
- Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Питання оплати послуг адвокатів, які надають вторинну правову допомогу особам, затриманим в адміністративному або кримінально-процесуальному порядку, а також у кримінальних справах» від 18.04.2012 року № 305.
- Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» від 22.02.2012 року № 296/5.
- Правила адвокатської етики.
- Наказ Головного управління державної служби України «Про затвердження Загальних правил поведінки державного службовця» від 4.08.2010 року № 214.
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права // Права людини (Основні міжнародно-правові документи): Збірник документів. – К., 1989. –

С.28-49.

- Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання // Права людини (Основні міжнародно-правові документи): Збірник документів. – К., 1989. – С.97-112.
- Основные принципы, касающиеся роли юристов // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.445-446.
- Основные принципы независимости судебных органов // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.447-448.
- Совместная декларация о гармонизации архитектуры европейской системы высшего образования // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.448-450.
- Стандарты независимости юридической профессии Международной ассоциации юристов // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.450-454.
- Деонтологічний кодекс // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.454-456.
- Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.456-457.
- Основные принципы применения силы и огнестрельного оружия должностными лицами по поддержанию правопорядка // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.457-459.
- Основные принципы этики полицейской службы // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.459-462.
- Кодекс чести рядового и начальствующего состава органов внутренних дел Российской Федерации // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.463-464.
- Морально-этический кодекс полицейского США // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.465.
- Этика полицейского ФРГ // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.465-466.
- Декрет № 86592 «Кодекс деонтологии национальной полиции Франции» // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.467-469.
- Положение об этических принципах полицейской службы Великобритании // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.470.
- Общий кодекс правил для адвокатов стран Европейского Сообщества // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч.посібн. – К., 2006.- С.470.

діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.470-473.

- Стандарты независимости юридической профессии Международной ассоциации юристов // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.473-474.

- Правила профессиональной этики Коллегии адвокатов штата Вирджиния // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.475-476.

- Кодекс поведения адвоката // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.477-479.

Ознайомитися з нормативно-правовими актами можна також в Хрестоматии по юридической деонтологии / Сост. О.Ф. Скакун. – Х., 2002.

Навчальні та наукові видання:

- Аверьянова Т.В., Статку с В.Ф. Эксперт: Руководство для экспертов органов внутренних дел. - М., 2002.

- Алексеев А.И., Ястребов В.В. Профессия - прокурор (Введение в юридическую специальность). - М.: Юристь, 1999.

- Алексеев С.С. Введение в юридическую специальность. – М., 1976.

- Алексеев С.С. Избранное: Наука права. Общесоциальные проблемы. Публицистика. - М., 2003.

- Антонов И.А. Нравственно-правовые критерии уголовно-процессуальной деятельности следователей. - М., 2003.

- Бандурка А.М. Юридическая психология: Учебник / А.М. Бандурка, С.П. Бочарова, Е.В. Землянская. - Х., 2002.

- Бандурка А.М., Друзь В.А., Конфликтология: Учеб. пособие для вузов.-Х.,1997.

- Бандурка О.М. Юридична деонтологія: Підручник / О.М. Бандурка, О.Ф. Скакун. - Х., 2002.

- Баскаков АЛ., Туленков Н.В. Методология научного исследования. - К., 2002.

- Біленчук П.Д., Сливка С.С. Правова деонтологія. – К., 1999.

- Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. - К., 1997.

- Бризгалов І.В. Юридична деонтологія: Короткий курс лекцій. - К., 2000.

- Винокуров Ю.Е. Прокурорский надзор: Курс лекций и практикум. М.,2003.

- Власов Ю.Н., Калинин В.А. Судебные приставы. Исполнительное производство. - М., 2000.

- Волков Ю.Г. Как написать диплом, курсовую работу, реферат. - М.,2001.

- Воскобитова Л. А. Профессиональные навыки юриста: Опыт практического обучения. - М., 2001.

- Воскобитова Л.А. Профессиональные навыки юриста. - М., 2001.

- Герасимов С.И. Настольная книга прокурора. - М., 2003.

- Голубовский В.Ю. Оперативно-разыскная деятельность: Словарь-справочник. - М.,2001

- Голубовский В.Ю. Оперативно-розыскная деятельность: Слов.-справ. -

М., 2001.

- Гомола А.И. Нотариат. - М., 2003.
- Горшенев В.М., Бенедик Й.В. Юридическая деонтология. – К., 1988.
- Гришина Н.В. Психология конфликта. - М.: Питер, 2003. - 464 с.
- Громов Н.А., Алиев Т.Т., Зейналова Л.М. Состязательность и равноправие сторон в уголовном судопроизводстве. - М., 2003.
- Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д. Основы межкультурной коммуникации. - М., 2003.
- Губаева Т.В. Язык и право. Искусство владения словом в профессиональной юридической деятельности. - М., 2003.
- Гузеев В.В. Методы и организационные формы обучения. - М., 2001.
- Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.
- Демин А.А. Государственная служба. - М., 2002.
- Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття).-., 1994.
- Дореволюционные юристы о прокуратуре: Сб. ст./ Сост. Казанцев С.М. - М., 2001.
- Дубов Г.В. (ред.). Этика сотрудников правоохранительных органов. - М., 2002.
- Дудка Н.И. Высшая школа Украины: стратегия управления и проблем-реформирования: Монография. - Х., 2002.
- Дьяченко В.К. Организационная структура учебного процесса и ее развитие.- М., 1989.
- Еникеев М.И. Юридическая психология. - М., 2003.
- Жалинский А.З. Профессиональная деятельность юриста. Введение в специальность: Учеб. пособие. – М., 1997.
- Жоль К.К. Методы научного познания и логика (для юристов). - К., 2001.
- Закомлистова А.Ф. Судебная этика. - М., 2003.
- Казаков В.Л. Самостоятельная работа студентов: Учеб. пособие. - К., 1989.
- Кармина А.С. Культурология. - М., 2003.
- Керимов Д.А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права). - М., 2001.
- Кобликов А.С. Юридическая этика: Учеб. для вузов. - М., 1999.
- Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк, 1998
- Козловський А.Л. Право як пізнання: Вступ до гносеології права. - Чернівці, 1999.
- Лубшев Ю.Ф. Курс адвокатского права. - М., 2003.
- Маленкова Л.И. Теория и методика воспитания. - М., 2002.
- Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення та захисту. - К., 1997.
- Нерсесянц В.С., Муромцев Г.И., Мальцев Г. Право и культура: Монография. - М., 2002.
- Осауленко О.І. Юридична деонтологія: Навч. посіб. –К.: Істина, 2008. – 224с.

- Основы конфликтологии: Учеб. пособие / А.В. Дмитриев, Ю.Г. Запрудский, В.П. Казимирчук, В.Н. Кудрявцев; Под ред. В.Н. Кудрявцева. - М.:Юрист, 1997.
- Островський К.С. Підготовка фахівців в Україні: проблеми, перспективи на порозі третього тисячоліття (історико-освітній, психолого-педагогічний, соціальний аспекти): Монографія. - Хмельницький, 2002.
- П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі. - К.,2003.
- Певцова Е.Л. Теория и методика обучения праву. - М., 2003.
- Пиепу Ж.-Ф., Ягр Ж. Профессиональное нотариальное право. - М.,2001.
- Полат Е.С. и др. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. - М., 2000.
- Попова Е.П., Фадеева Ю.С., Цыплакова Т.Н. Язык и стиль судебных документов: практические рекомендации по оформлению судебных актов. - М.,2002.
- Профессиональная этика сотрудников правоохранительных органов. Учеб. пособие / Под ред. А.В. Опалева и Г.В. Дубова. - М., 1997.
- Романов В.В. Юридическая психология. - М., 2003.
- Российская Е.Р. Профессия - эксперт (Введение в юридическую специальность). - М., 1999.
- Сергеев В.И. Адвокат и адвокатура. - М., 2003.
- Скакун О.Ф. Юридическая деонтология: Учебник. – Х., 2002.
- Сливка С.С. Правнична деонтологія: Підруч. для вищих навч. закладів. – К., 1999.
- Сливка С.С. Юридична деонтологія. Підручник. – К., 2001.
- Судебная власть / Ред. И.Л. Петрухин. - М., 2003.
- Ткаченко В.Д. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – Х., 2006.
- Францифоров Ю.В., Павлова Е.П. От реферата к курсовой, от диплома : диссертации: Практ. пособие. - М., 2003.
- Хеллевик О. Социологический метод. - М., 2002.
- Хохель С. Ступени сознания: Учеб. по становлению человека через развитие его качеств от психологии успеха до духовного развития. - К., 2002.
- Хрестоматия по юридической деонтологии /Сост. О.Ф.Скакун. – Х., 2002.
- Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – К., 2006.
- Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: Підручник. - К., 2002.
- Шмоткін О.В. Юридична деонтологія. – К., 1995.
- Юридична деонтологія: Навч. посібник / За ред. В.М. Горшеньова, В.В. Комарова. – Х., 1993.

Іншомовні видання:

- Abraham H.J., The Judicial Process. New York. 1998.
- Abramson J.; We, the Jury: The Jury System and the Ideal of Democracy. New York. 2000.
- Adam Ferguson. Principles of Moral and Political Science. Edinburgh, 1992.

- Berman H.J. Justice in the U.S.S.R. An Interpretation of Soviet Law. Cambridge. 1963.
- Black D., Sociological Justice. New York, Oxford. 1989.
- Boulding K. Conflict and Defence: A General Theory. -N. Y.: Harper and Broth. Publ., 1963.
- Boulding K. Future directions in conflict and peace studies // Conflict: Readings in management and resolution / Ed. -by J. Burton, F. Dukes. Basingstoke; L.: Macmillan, 1990 - P. 35-47. - (Conflict ser.; vol.3).
- Burton J. Conflict: Resolution and prevention. Basingstoke; L.: Mac-millan, 1990
- Butler S. The Reducibility of Ethic to human Right and Reissuing the story of Freedom// Dialogue and Universalism. Warsaw.-1995. Vol. 5.
- Cackowski Lo. Dzialama, praktyka, poznanie. St filozoficzne, 1972. №1.
- Campbell T. and Miller S. (eds.) Human Rights and the Moral Responsibilities of Corporate of Corporate and public Sector Organisations. L. 2004.
- Claudet A. Das englische Notariat //Notar. 2001. № 4. S. 89.
- Coser E.A. The Functions of Social Conflict. L.; Glencoe, 1956.
- Coser L.A. Conflict: Social aspects // International encyclopedia of social sciences.- N.Y., 1968. Vol. 3. - P. 74-85.
- Dahrendorf R. The modern social conflict: An essay on the politics of liberty. -L.: Weidenfeld a. Nicolson, 1988.
- Elliott C., Vernon C., French Legal System. London. 2000.
- Federal Rules of Criminal Procedure (amendment received lo Janiary 6.1997). West Group. St. Paul. Minn.- 1997.
- Fiss O.M., Resnik J., Adjudication and its Alternatives. An Introduction to Procedure. New York. 2003.
- Gibbons I. Language and the law. N.Y. Longman, 1994.
- GroBe E.U. Text und Kommunikation. Stuttgart, Berlin, 1976.
- Hautcoeur, P. La statistique et la lute contre la contrainte par corps (Statistics and the fight against civil imprisonment) // Histoire & Mesure. - 2008. - P. 67-189.
- Hazard J.N., The Soviet System of Government. Chicago, London. 1980.
- Kroeschell K. Deutsche Rechtsgeschichte. Band 1: bis 1250, 12. Auflage. Köln-Weimar-Wien, 2005.
- Lotze, L. Die Funktionen des sozialistischen Rechts // Staat und Recht. - 1978. - № 5.
- Pszczolovvcki T. Analiza ogolnych zasad organizacii ikierowania. «Problemy organizacii». Warszawa, 1966.
- Reiner R. The politics of the police. Harvester wheat-sheaf, 1992.
- Smith G.B., Reforming the Russian Legal System. Cambridge. 1996.
- Sypnowich C. The Concept of Socialist Law. Oxford. 1990.
- Vago S., Law and Society. New Jersey. 2003.

1.5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЗАЛІК

1. Поняття юридичної деонтології.
2. Предмет та принципи юридичної деонтології.
3. Соціальне значення юридичних деонтологічних знань.
4. Поняття та основні риси юридичної діяльності.
5. Зміст юридичної діяльності.
6. Види юридичної діяльності.
7. Функції юридичної діяльності.
8. Система юридичної діяльності.
9. Поняття та структура юридичної науки.
10. Функції юридичної науки.
11. Об'єкт та предмет юриспруденції.
12. Методи юриспруденції: види та зміст.
13. Зміст юридичних наук.
14. Особливості правової освіти в Україні.
15. Державні стандарти юридичної освіти в Україні.
16. Поняття та основні ознаки юридичної практичної діяльності.
17. Юридичність як якісна особливість професійної діяльності юриста.
18. Професіоналізм юридичної практичної діяльності.
19. Незалежність юридичної практичної діяльності.
20. Конфліктність юридичної практичної діяльності.
21. Юридична практична діяльність і правова практика.
22. Принципи юридичної практичної діяльності.
23. Завдання юридичної практичної діяльності.
24. Функції юридичної практичної діяльності.
25. Особа юриста. Загальні вимоги для юристів.
26. Соціальні відхилення в діяльності юристів.
27. Умови здійснення юридичної практичної діяльності.
28. Припинення здійснення професійних повноважень юриста.
29. Гарантії юридичної практичної діяльності.
30. Ведення юридичної справи.
31. Тлумачення правових текстів.
32. Консультування з правових питань.
33. Представництво юристом інтересів суб'єкта права.
34. Юридичні способи розв'язання конфліктів.
35. Поняття правової культури юриста.
36. Етична культура юриста.
37. Естетична культура юриста.
38. Політична культура юриста.

39. Загальна характеристика діяльності судді.
40. Загальна характеристика діяльності органів прокуратури.
41. Роль та функціональне призначення слідчої діяльності у процесі здійснення правосуддя.
42. Специфічні особливості роботи адвоката.
43. Суть роботи нотаріуса.
44. Юридична консультативна діяльність як один із видів юридичної практичної діяльності.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Юридична деонтологія: історія та сучасність (2 год.)

1. Шляхи становлення системи деонтологічних знань.
2. Поняття та загальна характеристика науки «юридична деонтологія».
3. Предмет наукового дослідження.
4. Соціальне значення юридичних деонтологічних знань.
5. Завдання науки «юридична деонтологія».
6. Юридична деонтологія як навчальна дисципліна.

Контрольні запитання

1. Що означає термін «юридична деонтологія»?
2. Охарактеризуйте причини виникнення медичної та юридичної деонтології.
3. Який ви знаєте фахівців в галузі права, що працювали над проблемами деонтологічного походження?
4. Охарактеризуйте юридичну деонтологію як навчальну дисципліну та як юридичну науку.
5. Оволодіння деонтологічними знаннями є умовою якісного виконання службового обов'язку. У чому це полягає?
6. Визначте основні завдання, які стоять перед навчальним курсом юридична деонтологія.
7. Охарактеризуйте структуру навчального курсу.

Література

- Александров Ю.В. Проблемы подготовки юристов в условиях правового государства. – К., 1992.
- Алексеев С.С. Введение в юридическую специальность. – М., 1976.
- Бризгалов І.В. Юридична деонтологія (стислий курс лекцій). - К., 1998.
- Горшенев В.М., Бенедик И.В. Юридическая деонтология: Учебн. пособие. – К., 1988.
- Гусарев С.Д., Карпов О.М. Юридична деонтологія. – К., 1998.
- Деонтология в медицине / Под ред. Б.В. Петровського. – М., 1988.
- Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк, 1998.
- Кукушкин В.М. Полицейская деонтология. Социалистический анализ зарубежных концепций. – М., 1994.
- Несіленко О.Д., Сливка С.С., Штангрет М.Й. Особа юриста, 1996.
- Осауленко О.І. Юридична деонтологія: Навч. посіб. –К.: Істина, 2008. – 224с.
- Ткаченко В.Д. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – Х., 2006.
- Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – К., 2006.
- Скакун О.Ф., Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология: Учебник /Под ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 1999.
- Сливка С.С. Юридична деонтологія: Загальнотеоретична характеристика та методичні вказівки до практичних занять. – Львів, 1996.
- Шмоткін О.В. Юридична деонтологія. – К., 1995.

Тема 2. Загальна характеристика юридичної діяльності (2 год.)

1. Поняття, основні риси та значення юридичної діяльності.
2. Зміст та види юридичної діяльності.
3. Співвідношення між правовими діями та юридичною діяльністю.
4. Юридична діяльність та професійна діяльність юристів. Професія юриста.
5. Система юридичної діяльності.

Контрольні запитання

1. Що означає термін «юридична деонтологія»?
2. Що обумовлює багатоаспектність у методології дослідження такого соціального явища як юридична діяльність?
3. Об'єктивна необхідність та практичне значення юридичної роботи у суспільстві.
4. На підставі чого юридичну діяльність можна визначити як різновид соціальної діяльності?
5. Які риси притаманні юридичній діяльності? Розкрийте їх суть.
6. В чому сутність системного підходу у вивченні юридичної діяльності?
7. Чому юридична діяльність здійснюється на професійній основі?
8. В чому полягає внесок римських юристів у світову юридичну теорію та юридичну практику?
9. Назвіть можливі тенденції розвитку юридичної діяльності на сучасному стані.

Література

- Алексеев С.С. Введение в юридическую специальность. – М., 1976.
- Бризгалов І.В. Юридична деонтологія (стислий конспект лекцій). - К., 1998.
- Герехина В.А. Место юридической профессии среди других профессий. – Харьков, 1993.
- Горшенев В.М., Бенедик И.В. Юридическая деонтология: Учебн. пособие. – К., 1988.
- Гусарев С.Д., Карпов О.М. Юридична деонтологія. – К., 1998.
- Дождев Д.В. Римское частное право. – М., 1996.
- Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк, 1998.
- Осауленко О.І. Юридична деонтологія: Навч. посіб. –К.: Істина, 2008. – 224с.
- Ткаченко В.Д. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – Х., 2006.
- Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – К., 2006.
- Скакун О.Ф., Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология: Учебник /Под ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 1999.
- Сливка С.С. Юридична деонтологія: Загальнотеоретична характеристика та методичні вказівки до практичних занять. – Львів, 1996.
- Шмоткін О.В. Юридична деонтологія. - К., 1995.

Тема 3. Юридична практична діяльність (2 год.)

1. Загальна характеристика юридичної практичної діяльності та її основні ознаки.
2. Співвідношення юридичної практичної діяльності та права, правової практики.
3. Принципи, завдання та функції юридичної практичної діяльності.
4. Основні дії юридичної практичної діяльності.
5. Права та обов'язки суб'єктів юридичної практичної діяльності.
6. Гарантії юридичної практичної діяльності.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення поняття «юридична практична діяльність».
2. Якими рисами юридична практична діяльність відрізняється від інших видів соціальної та правової діяльності?
3. Які співвідношення юридичної практичної діяльності та правової практики?
4. Що означає компетентність юридичної практичної діяльності?
5. Професіоналізм – одна з основних властивостей юридичної практичної діяльності. В чому її суть?
6. Яке значення має інформація для здійснення юридичної практичної діяльності?
7. В чому полягають основні вимоги конфіденційності стосовно юридичної практичної діяльності?
8. Яке співвідношення між гласністю та конфіденційністю (професійною таємницею) юридичної практичної діяльності?
9. Які принципи завдання та функції складають основу юридичної практичної діяльності?
10. Які основні права та обов'язки мають юристи?
11. Визначить основні гарантії юридичної практичної діяльності?
12. З яких основних дій складається юридична практична діяльність?

Література

- Алексеев С.С. Введение в юридическую специальность. – М., 1976.
- Бандурка А.М., Друзь В.А. Конфликтология: Учебн. пособие для вузов. – Харьков, 1997.
- Горшенев В.М., Бенедик И.В. Юридическая деонтология: Учебн. пособие. – К., 1988.
- Жалинский А.Э. Профессиональная деятельность юриста: Введение в специальность. – М., 1997.
- Иванов В.Н. Профессия – юрист: Справочник для абитуриентов и студентов учебных заведений юридического профиля. – М., 1998.
- Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк, 1988.
- Коновалова В.Е. Правовая психология: Учебн. пособие. – Харьков, 1990.

- Кудрявцев В.Н. Юридический конфликт // Государство и право. – 1995. - №9.
- Несімко О.Д., Сливка С.С., Штангрет М.Й. Особа юриста. – Львів, 1996.
- Пщоловский Т. Принципы совершенной деятельности (Введение в праксеологию). –К., 1993.
- Скакун О.Ф., Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология: Учебник. /Под ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 1999.
- Теория юридического процесса /Под ред. В.М.Горшенева. – Харьков, 1985.
- Хрестоматия по юридической деонтологии. / Сост. и общ.ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 2002.
- Осауленко О.І. Юридична деонтологія: Навч. посіб. –К.: Істина, 2008.
- Ткаченко В.Д. Юридична деонтологія: Навч.посібн. – Х., 2006.
- Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч.посібн. – К., 2006.

Тема 4. Загальна характеристика юридичної професії (2 год.)

1. Зміст та основні риси терміну «юрист».
2. Загальна характеристика юридичної професії та її основні риси
3. Поняття та ознаки професійного мислення юриста.
4. Принципи професійної діяльності юристів.
5. Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів.
6. Основні вимоги та умови набуття права на здійснення юридичної практичної діяльності.
7. Професійна атестація та дисциплінарна відповідальність юристів.
8. Правовий та соціальний захист юристів.

Контрольні запитання

1. Поясніть походження терміна «юрист» та його сучасне значення.
2. Дайте визначення юридичної професії.
3. Вкажіть основні риси юридичної професії.
4. Визначте поняття професійних стандартів юристів.
5. Назвіть головні міжнародні документи, в яких закріплені професійні стандарти діяльності юристів.
6. Назвіть принципи професійної діяльності.
7. Назвіть основні вимоги до кандидатів на зайняття посади судді, прокурора та адвоката.
8. Роль кваліфікаційних комісій адвокатури та нотаріату у відборі кандидатів на самостійне здійснення діяльності.
9. Сформулюйте загальні правила притягнення юристів до дисциплінарної відповідальності.
10. Назвіть основні нормативно-правові акти, які регламентують порядок застосування дисциплінарних стягнень до суддів, працівників прокуратури, адвокатів, нотаріусів, працівників органів внутрішніх справ.

11. Вкажіть основні заходи, спрямовані на правовий і соціальний захист юристів.

Література

- Алексеев С.С. Введение в юридическую специальность. – М., 1976.
- Бойл Ф., Каппс Д., Плауден Ф., Сендфорд К. Організація професійної діяльності юриста: теорія і практика / Пер. з англ. – К.: Знання, 2006.
- Винокуров Ю.Е. Прокурорский надзор: Курс лекций и практикум. М., 2003.
- Власов Ю.Н., Калинин В.А. Судебные приставы. Исполнительное производство. - М., 2000.
- Воскобитова Л. А. Профессиональные навыки юриста: Опыт практического обучения. - М., 2001.
- Голубовский В.Ю. Оперативно-разыскная деятельность: Словарь-справочник. - М., 2001.
- Гомола А.И. Нотариат. - М., 2003.
- Герасимов С.И. Настольная книга прокурора. - М., 2003.
- Горшенев В.М., Бенедик И.В. Юридическая деонтология: Учебн. пособие. – К., 1988.
- Жалинский А.Э. Профессиональная деятельность юриста: Введение в специальность. – М., 1997.
- Закони України:
«Про статус суддів», «Про Службу безпеки України», «Про національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про адвокатуру», «Про судоустрій статус суддів», «Про нотаріат».
- Иванов В.Н. Профессия – юрист: Справочник для абитуриентов и студентов учебных заведений юридического профиля. – М., 1998.
- Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк, 1988.
- Коновалова В.Е. Правовая психология: Учебн. пособие. – Харьков, 1990.
- Кудрявцев В.Н. Юридический конфликт // Государство и право. – 1995. - №9.
- Несімко О.Д., Сливка С.С., Штангрет М.Й. Особа юриста. – Львів, 1996.
- Пщоловский Т. Принципы совершенной деятельности (Введение в праксеологию). – К., 1993.
- Скакун О.Ф., Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология: Учебник. /Под ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 1999.
- Теория юридического процесса /Под ред. В.М.Горшенева. – Харьков, 1985.
- Хрестоматия по юридической деонтологии. / Сост. и общ.ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 2002.
- Осауленко О.І. Юридична деонтологія: Навч. посіб. –К.: Істина, 2008.
- Ткаченко В.Д. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – Х., 2006.
- Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – К., 2006.

Тема 5. Характеристика окремих видів юридичної практичної діяльності (2 год.)

1. Суддівська діяльність.
2. Прокурорська діяльність.
3. Слідча діяльність.
4. Адвокатська діяльність.
5. Юридична консультативна діяльність.

Контрольні запитання

1. Які завдання вирішуються слідчими підрозділами в процесі розкриття злочинів?
2. Назвіть, які органи, установи, посадові особи уповноважені на здійснення окремих слідчих дій у формі дізнання?
3. Назвіть основні напрямки та принципи здійснення прокурорського нагляду.
4. Як пов'язані між собою діяльність суду та слідчих органів?
5. Сформулюйте вимоги, що ставляться до кандидатів на посаду судді.
6. Що значить здійснювати правосуддя?
7. В чому полягає незалежність як принцип здійснення слідчої, суддівської та адвокатської діяльності?
8. Назвіть, які види правових послуг можуть надавати адвокатські об'єднання?
9. В результаті порівняльного аналізу визначте, які з відомих вам юридичних професій передбачають прийняття присяги?
10. На вчинення яких дій уповноважені приватні нотаріуси?
11. В чому полягають особливості характеристики правових знань юридичних консультацій?
12. Що на вашу думку значить здійснювати правове забезпечення виробничої та господарської діяльності?

Література

- Алексеев А.И., Ястребов В.Б. Профессия – прокурор: Введение в юридическую специальность. – М., 1998.
- Андросюк В.Г. Психология слідчої діяльності: Навч. Посібник. – К., 1994.
- Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. – Харків, 1996.
- Бойл Ф., Каппс Д., Плауден Ф., Сендфорд К. Організація професійної діяльності юриста: теорія і практика / Пер. з англ. – К.: Знання, 2006.
- Винокуров Ю.Е. Прокурорский надзор: Курс лекций и практикум. М., 2003.
- Власов Ю.Н., Калинин ВА. Судебные приставы. Исполнительное производство. - М., 2000.
- Воскобитова Л А. Профессиональные навыки юриста: Опыт практического обучения. - М., 2001.
- Воскобитова Л.А. Профессиональные навыки юриста. - М., 2001.

- Герасимов С.И. Настольная книга прокурора. - М., 2003.
- Голубовский В.Ю. Оперативно-разыскная деятельность: Словарь-справочник. - М., 2001
- Гомола А.И. Нотариат. - М., 2003.
- Гришина Н.В. Психология конфликта. - М.: Питер, 2003. - 464 с.
- Жалинский А.Э. Профессиональная деятельность юриста: Введение в специальность. – М., 1997.
- Закони України:
«Про статус суддів», «Про Службу безпеки України», «Про національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про адвокатуру», «Про судову систему статус суддів», «Про нотаріат».
- Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк, 1998.
- Кузьмичев В.С. Теория и практика следственной деятельности. – К., 1997.
- Осауленко О.І. Юридична деонтологія: Навч. посіб. – К.: Істина, 2008.
- Пиепу Ж.-Ф., Ягр Ж. Профессиональное нотариальное право. - М., 2001.
- Сучасні системи адвокатури /За ред. О.Д. Святоцького. – К., 1993.
- Ткаченко В.Д. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – Х., 2006.
- Хрестоматія по юридической деонтології /Сост. и общ.ред. О.Ф. Скакун. – Харьков, 2002.
- Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – К., 2006.

Тема 6. Політико-правова культура юриста (2 год.)

1. Поняття політики і політичної культури. Їх становлення та розвиток.
2. Поняття політичної культури юриста та її структура.
3. Класифікація політичної культури.
4. Вітчизняна практика і міжнародно-правовий досвід регулювання участі юристів у політичному житті.
5. Зміст правової культури суспільства, особи, юриста.
6. Правова культура юриста та її риси. Функції правової культури юриста.
7. Професійна деформація та її вплив на розвиток і формування правової культури юриста.

Контрольні запитання

1. Визначте поняття політичної культури юриста.
2. Вкажіть структурні елементи політичної культури юриста.
3. Назвіть види політичної культури юриста.
4. Які нормативно-правові акти регулюють участь українських юристів у політичному житті?
5. Визначте зміст правової культури суспільства, особи, юриста.
6. Назвіть особливості правової культури юриста.
7. Визначте поняття деформацій професійної свідомості юристів та назвіть їх приклади.

8. Охарактеризуйте основні форми деформацій правової свідомості і правової культури юристів.
9. Назвіть функції правової культури юриста.

Література

- Антонов И. А. Нравственно-правовые критерии уголовно-процессуальной деятельности следователей. - М., 2003.
- Ануфрієнко О.А. Політична культура юриста: аспекти історіографії // Наук. вісн. Нац. академії ДПС України. – 2003. – № 3. – С. 148-157.
- Ануфрієнко О.А. Політична модель правознавця ХХІ століття // Наук. вісн. Нац. академії внутр. справ України. – К.: НАВСУ, 2005. – № 4. – С. 45-51.
- Ануфрієнко О.А. Філософські детермінанти політичної культури юриста // Наук. вісн. Нац. академії внутр. справ України. – К.: НАВСУ, 2004. – № 5. –
- Ануфрієнко О.А. Філософсько-правовий аналіз функцій політичної культури юриста // Право і безпека. –Х.: НУВС, 2004. – № 3, 4. – С. 10-14.
- Бакланова Н.М. Політична культура - складова частина загальнонаціональної культури // Виховання і культура. - 2002. - № 1. - С. 24 - 26.
- Бандура О. О. Деякі аспекти взаємного зв'язку цінностей та істини у праві // Проблеми філософії права. - Т. 1. - К.-Чернівці: Рута, 2003. - С. 111 – 115.
- Бандура О.О. Єдність цінностей та істини в праві: Автореф. дис.... д-ра. юрид. наук: 12.00.12/ Національний ун-т ім. Т. Шевченка. - К., 2003. - 38 с.
- Баранов П.П. Профессиональное правосознание работников органов внутренних дел: теоретические и социологические аспекты. Монография. - М.: Академия МВД России, 1991. - 185 с.
- Бебик В.М. Політологія для політика і громадянина: Монографія. - К.: МАУП, 2003. — 424 с.
- Бойл Ф., Каппс Д., Плауден Ф., Сендфорд К. Організація професійної діяльності юриста: теорія і практика / Пер. з англ. – К.: Знання, 2006.
- Бряник Н.В. Право и власть: философские акценты // Философия права: Науч.-теор. журн. - 2001. - № 2.- С. 51– 53.
- Бурдяк В.І., Ротар Н. Ю. Політична культура, ідеологія, психологія: Навч. посібник. - Чернівці: Рута, 2000. - 105 с.
- Вебер М. Политика как призвание и профессия // Вебер М. Избранные произведения. М., 1990. С.644-707.
- Вятр Е.Н. Социология политических отношений. - М: Прогресс, 1979. - 463 с.
- Журне Ш. Христианские требования в политике / Пер. с франц. В. Андрущенко, С. Желдак, В. Каденко. - К.: Литера, 1998. - 462 с.
- Казаков В.Н. Гуманистические основы формирования правомерного поведения сотрудников правоохранительных органов // Право и образование. - М.: Совр. гуманитар. ун-т. - 2002. - № 6. - С. 63 – 69.
- Кармин А.С. Культурология. - М., 2003.

- Кейзеров Н.М. Политическая и правовая культура. Методологические проблемы. - М.: Прогресс, 1993.
- Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк, 1988.
- Котляревський С.А. Власть и право: проблемы правового государства. - СПб.: Лань: Фонд. “Университет”, 2001. - 368 с.
- Кухта Б.Л. Політична свідомість і культура // Основи політичної науки: курс лекцій. - Л.: Кальварія, 1998. - Ч. III.- 554 с.
- Лозовой В.Н., Семеренко Л.М. Становление политической науки в США. Ростов-н/Д.: Изд-во СКИЦ ВШ, 2000. - 26 с.
- Максимов С.И. Право и политика в поисках баланса // Проблемы філософії права.- Т. 1. - К.-Чернівці.: Рута, 2003. - С. 190 – 195.
- Макуев Р.Х. Профессиональная культура в правоприменительной деятельности органов внутренних дел. - М., 1994. - 228 с.
- Мартышин О.В. Национальная, политическая и правовая культура в контексте глобализации // Государство и право. -2005. - № 4 — С. 9 – 17.
- Муромцев Г.И. Право и культура: Аспекты соотношения // Право как социокультурная ценность: Материалы науч.-практ. конф. – М.: Рос. правов. акад. М-во юстиции Рос. федерации, 2001. - С. 189 – 193.
- Нерсесянц В.С., Муромцев Г.И., Мальцев Г. Право и культура: Монография. - М., 2002.
- Несімко О.Д., Сливка С.С., Штангрет М.Й. Особа юриста. – Львів, 1996.
- Осауленко О.І. Юридична деонтологія: Навч. посіб. –К.: Істина, 2008.
- Политология для юристов: Курс лекций / Под ред. проф. Н.И. Матузова и проф. А. В. Малько. - М.: Юристъ, 2002. - 774 с.
- Пономарева И.В. Формирование профессионального правосознания студентов-юристов как основа национальной идеи России // Право и образование. - 2001. - № 3. - С. 106 – 111.
- Скакун О.Ф., Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология: Учебник. /Под ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 1999.
- Сливка С.С. Юридична деонтологія. Підручник. – К., 2001.
- Судебная власть / Ред. И.Л. Петрухин. - М., 2003.
- Ткаченко В.Д. Юридична деонтологія: Навч.посібн. – Х., 2006.
- Хрестоматия по юридической деонтологии. / Сост. и общ. ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 2002.
- Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч.посібн. – К., 2006.

Тема 7. Морально-естетична культура юриста (2 год.)

1. Поняття та зміст моральної культури юриста.
2. Деонтологічні проблеми обов'язку людини. Моральний і професійний обов'язок юриста.
3. Принципи професійної етики юриста.
4. Деформації моральної свідомості юриста.

5. Естетика культури юриста.
6. Вимоги службового етикету юриста
7. Культура мови юриста.
8. Естетично-правові вимоги до ділових документів.

Контрольні запитання

1. Визначте поняття моралі та моральної культури особистості.
2. Визначте поняття моральної свідомості і культури моральної поведінки та назвіть їх структурні елементи.
3. Назвіть особливості моральної культури юриста.
4. Визначте поняття морально-професійного обов'язку юриста та поясніть його об'єктивну та суб'єктивну сторону.
5. Визначте поняття моральної відповідальності юриста.
6. Поясніть сутність основних засад професійної етики юристів.
7. Визначте основні причини деформацій моральної свідомості юристів та назвіть шляхи їх подолання.
8. Визначте поняття естетичної культури юриста та вкажіть її функціональне призначення.
9. Визначте поняття етикету та назвіть його загальні правила.
10. Назвіть вимоги, які диктує юристу службовий етикет.
11. Охарактеризуйте особливості мовної культури юриста.
12. Назвіть естетично-правові вимоги, що пред'являються до ділових документів.

Література

- Антонов И. А. Нравственно-правовые критерии уголовно-процессуальной деятельности следователей. - М., 2003.
- Зубенко Л.Г. Ораторське мистецтво: Практ. посіб. - К., 2002.
- Алексеев С.С. Введение в юридическую специальность. – М., 1976.
- Афанасьева О.В., Пищелко А.В. Этика и психология профессиональной деятельности юриста: Учеб. пособие. - М.: Юридическая лит., 2001.- 224 с.
- Бандурка О.М. Юридична деонтологія: Підручник / О.М. Бандурка, О.Ф. Скакун. - Х., 2002.
- Губаева Т.В. Язык и право. Искусство владения словом в профессиональной юридической деятельности. - М., 2003.
- Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.
- Декрет № 86592 «Кодекс деонтологии национальной полиции Франции» // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.467-469.
- Дубов Г.В. Этика сотрудников правоохранительных органов. - М., 2002.
- Закомлистов А.Ф. Судебная этика. - М., 2003.
- Кобликов А.С. Юридическая этика: Учеб. для вузов. - М., 1999.

- Коваль Н.В. Введение в юридическую специальность (деонтологический аспект): Курс лекций. – Донецк, 1988.
- Кодекс поведения адвоката // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.477-479.
- Кодекс професійної етики суддів, прийнятий 24.10.2002 V з'їздом суддів України // Вісн. Верховного Суду України. - 2002. - № 5. - С. 24.
- Кодекс чести рядового и начальствующего состава органов внутренних дел Российской Федерации // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.463-464.
- Кукушкин В.М. Полицейская деонтология: Социологический анализ зарубежных концепций. - М.: Академия МВД России, 1994. - 132 с.
- Лозовий В.О., Петришин О.В. Професійна етика юриста. - Х.: Право, 2004. - 176 с.
- Мехед М.Г., Щеглов А.В. Профессиональная этика сотрудников органов внутренних дел: Курс лекций. – М., 1998.
- Морально-этический кодекс полицейского США // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.465.
- Несімко О.Д., Сливка С.С., Штангрет М.Й. Особа юриста. – Львів, 1996.
- Общий кодекс правил для адвокатов стран Европейского Сообщества // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.470-473.
- Огірко О.В. Християнська етика: Навч. посібн. - Л.: ЛІ МАУП, 2003. - 174с.
- Осауленко О.І. Юридична деонтологія: Навч. посібн. –К.: Істина, 2008. – 224с.
- Основні засади професійної етики юристів України. Затверджені V з'їздом Спілки юристів України 16 травня 2001 р. // Юрид. вісн. України. - 2001. - № 23
- Основні засади професійної етики юристів України. Затверджені V з'їздом Спілки юристів України 16 травня 2001 р. // Юрид. вісн. України. - 2001. - № 23 (9 – 15 червня). - С. 18 – 20.
- Основные принципы этики полицейской службы // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.459-462.
- Положение об этических принципах полицейской службы Великобритании // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.470.
- Попова Е.П., Фадеева Ю.С., Цыплакова Т.Н. Язык и стиль судебных документов: практические рекомендации по оформлению судебных актов. - М., 2002.
- Правила адвокатської етики. Схвалені Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при Кабінеті Міністрів України 1 жовтня 1999 р. Протокол від 1 – 2 жовтня 1999 р. № 6/ VI // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2001. - № 2. - С. 125 – 155.

- Правила професійної етики нотаріуса. Міжнародна конференція нотаріусів, яка відбулася в Полтаві 15 – 17 травня 2002 р., своєю резолюцією доручила Раді Української нотаріальної палати професійної етики нотаріусів України і запропонувала даний проект для розгляду // Нотаріат для вас. Науково-практичний журнал Української нотаріальної палати. - 2002. - № 7–8 (липень-серпень). - С. 2 – 4.
- Правила професійної етики Коллегии адвокатов штата Вирджиния // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.475-476.
- Профессиональная этика сотрудников правоохранительных органов: Учебн. пособие / Под ред. А.В.Опалева, Г.В.Дубова. – М., 1997.
- Скакун О.Ф. Юридическая деонтология: Учебник. – Х., 2002.
- Сливка С.С. Професійна етика працівника міліції. – Львів, 1995.
- Сливка С.С. Юридична деонтологія. Підручник. – К., 2001.
- Стандарты независимости юридической профессии Международной ассоциации юристов // Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності): Навч. посібн. – К., 2006.- С.473-474.
- Ткаченко В.Д. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – Х., 2006.
- Ткаченко Т.С. Етико-правові проблеми професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ /Автореферат. - К., 1997.
- Хохель С. Ступени сознания: Учеб., по становлению человека через развитие его качеств от психологии успеха до духовного развития. - К., 2002.
- Хрестоматия по юридической деонтологии. / Сост. и общ. ред. О.Ф.Скакун. – Харьков, 2002.
- Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посібн. – К., 2006.
- Шихирев П.Н. Этические принципы ведения дел в России. - М., 1999.